

Posudek oponenta disertační práce Mgr. Petry Jiráskové

“Přínos využití audioorální metody ve výuce češtiny pro dospělé cizince na úrovni A0–A1” předkládané v roce 2024 na Ústavu českého jazyka a teorie komunikace

I. Stručná charakteristika práce

K posouzení byla předložena práce v elektronické podobě (formát pdf) tak, jak byla vložena do systému SIS. Celá práce čítá 166 stran, a to včetně úvodních formalit, abstraktů a seznamu literatury. Přílohy 1–3 jsou uloženy v samostatném souboru.

Práce se věnuje audioorální metodě ve výuce cizích jazyků, resp. ve výuce češtiny pro cizince. Metodu zasazuje do širšího kontextu, a to jak vývoje lingvistiky a lingvodidaktiky, tak obecně společenského. Popisuje její specifické směry a na základě kritického zhodnocení jejích silných a slabých stránek vytváří vlastní koncepci moderního audioorálně pojatého kurzu. Na realizaci takto koncipovaného kurzu navazuje empirická část práce. Ta je založena na kvantitativní i kvalitativní analýze zkušeností z kurzu, které byly sbírány jak od studujících, tak od vyučujících. Po takto provedené analýze text přináší odpovědi na otázky, které byly formulovány v úvodu, tj. jaký je přínos nově pojatého kurzu při rozvoji slovní zásoby a při budování dalších vybraných složek komunikační kompetence, jak je vnímán ve srovnání s tradiční výukou a jaká jsou jeho případná úskalí. Dobře podložené závěry práce ukazují, že moderně pojatý audioorální kurz může přinést velmi dobré výsledky v oblasti zvukové roviny jazyka či v porozumění gramatickým pravidlům. Závěry ukazují také některá další pozitiva takového kurzu (odbourání zábran při užívání češtiny nebo socializaci studijní skupiny), objektivně ale poukazují i na možné nedostatky.

II. Stručné celkové zhodnocení práce

Práci jako celek považuji za kvalitní podklad pro ukončení doktorského studia a konstatuji, že mě pozitivně oslovila v následujících bodech.

1) Nesporným kladem předložené práce je její **celková koncepce, v níž jsou vyváženě zastoupeny prvky teoretické i praktické a postupy analytické i syntetizující**. Čtenáři je poskytnut kvalitní vhled do problematiky metod jazykového vyučování a detailní popis využití audioorální metody, takže pak může snadno sledovat, s jakými hypotézami a výzkumnými otázkami autorka přistupuje k empirické části své práce, jak tyto hypotézy potvrzuje či popírá, resp. jak a proč odpovídá na položené otázky.

2) Oceňuji **odbornou erudici autorky**, která se orientuje v širokém spektru zdrojů, z nichž dokáže vybrat ty, které jsou relevantní, a **schopnost nahlédnout zpracovávané téma interdisciplinárně**. Metodu, která je v centru její pozornosti, tak komentuje nejen z hlediska tradičních výukových aspektů, ale také z pohledu psychologického a lingvistického, přičemž u obou posledně jmenovaných se pohybuje na poli specializovaných disciplín, jako jsou např. vývojová psychologie, neobehaviorismus a kognitivismus či generativní gramatika a signální gramatika. Autorka je dostatečně obeznámena s varietami sledované metody a s jejich uplatněním v domácím i zahraničním prostředí.

3) Dále je nutno zmínit **úsilí autorky o praktickou využitelnost tématu a způsobu jeho zpracování**. Cíle, které si pro svou práci stanovila, mají praktický charakter a jsou důležité pro plánování i následnou realizaci jazykového vyučování. S cíli korelují závěry práce, které jsou rovněž formulovány tak, aby mohly být aplikovány v praxi. Snaha o přihlídnutí k praktickým aspektům výuky češtiny pro cizince je zřetelná také při vyhodnocování dat, která autorka získala v experimentální části své práce.

4) Navržený model moderního audioorálního kurzu, jehož efektivitu autorka experimentálně ověřovala, vnáší do předložené práce **značnou míru originality a inovativnosti**. Autorka odvážně zvolila metodu, která v současné době (jež je často označována jako postmetodové období) rozhodně není zcela běžná, a navíc její aplikaci podpořila využitím moderních technologických nástrojů, jako jsou např. Jamboard, SMART Board, Word Wall nebo Quizlet.

III. Podrobné zhodnocení práce a jejích jednotlivých aspektů

1. *Struktura argumentace*

Předložená práce má propracovanou strukturu, která odráží logické uspořádání jednotlivých kroků při zpracování zvoleného tématu. Autorka postupuje od teoretického základu k samostatné aplikaci shromážděných poznatků a od analytických kroků k syntéze získaných dat. Vyzdvihnout je třeba formulování výstupů výzkumu a argumentaci opřenou o experimentální část práce, která je velmi přesvědčivá.

Za lehce problematické považuji uspořádání kapitol 2–5, v nichž se některé informace opakují a prolínají. Sama si však kladu otázku, zda by bylo možno informace obsažené v uvedených kapitolách strukturovat jinak, resp. lépe. Při stávajícím uspořádání se čtenář místy cítí ztracen a místy zažívá efekt déjà vu, zejména tam, kde se přehledově zmíněné informace v kapitole 2 opakují v následujících kapitolách s podrobnějšími výklady.

Ačkoli chápu globální vliv anglosaského akademického stylu, nemohu se úplně ztotožnit s názvem kapitoly *Diskuse* (str. 148). Akceptovala bych takový název u prezentace polemických názorů na určitý problém, nemyslím si ale, že je vhodné takto nazvat klíčovou kapitolu obsahující výsledky výzkumu v reakci na stanovené hypotézy a výzkumné otázky.

2. *Formální úroveň práce*

Formální ztvárnění je bohužel slabinou posuzované práce. V textu se častěji, než by bylo možno očekávat u disertační práce, vyskytují překlepy, nadbytečná slova a jazykově nesprávné/nesrozumitelné formulace, které zřejmě vznikly při dodatečných úpravách, resp. při snaze o precizaci formulací při poslední editaci textu, kdy byla upravena jen část věty nebo souvětí, zatímco zbytek zůstal v původním znění. Sporadicky se vyskytují i pravopisná pochybení.

Odkazy na zdroje mají jednotnou podobu v tom smyslu, že u citací je uváděn kompletní údaj dle normy, tj. autor, rok vydání a paginace, u parafrází pak paginace chybí. Osobně bych se přimlouvala za to, aby byla uváděna u všech odkazů na zdroje, je-li to možné (chápu, že u odkazu vedoucího ke zdroji, který se danou problematikou zabývá v celém rozsahu, je obtížné paginaci uvést, ale přesto se domnívám, že pro parafráze jsou užívány častěji jasně vymezené úseky, které lze stranově definovat). Poznámkový aparát je vytvářen systematicky a je plně funkční: jeho obsahem jsou doplňující informace, které by jinak atomizovaly strukturu hlavního textu.

V některých kontextech působí zvláště užívání příjmení bez prvního jména, resp. bez jeho iniciály, konkrétně na str. 125 *Jirásková, Štindlová, Malá*, ačkoli chápu, že autorka chtěla udržet jednotný styl užívání vlastních jmen v celé práci.

3. *Práce s prameny či s materiálem*

Autorka se náležitým způsobem a náležitou měrou opírá o existující relevantní zdroje a k získaným informacím se staví kriticky: uvádí je do dobového kontextu, porovnává i hodnotí s časovým odstupem. Zdroje autorka řádně přiznává a v textu je zcela zřetelné, které pasáže přejímají poznatky z externích zdrojů a které jsou autorčinou vlastní produkcí. Za nadbytečné (nebo minimálně neobvyklé) považuji

souhrnné odstavce v úvodech kapitol, kde autorka vyjmenovává zdroje, z nichž bude v dané kapitole čerpat, protože zcela postačují odkazy u konkrétních citací a parafrází.

Metodologie experimentu i následného sběru dat je v práci detailně popsána, vyhovuje všem požadavkům akademické práce a je konzistentní. Drobné výhrady mám k obsahu hodnotícího dotazníku pro studující, kteří se experimentu zúčastnili, a následně k relevanci dat, která jeho prostřednictvím byla získána (k tomu níže v dotazech k obhajobě).

4. Vlastní přínos

Již v celkovém hodnocení byla zmíněna originalnost práce a její aplikovatelnost v praxi. V tomto případě je vlastní přínos o to významnější, že si autorka de facto musela vytvořit předmět svého výzkumu. Na základě analýzy dosavadních informací o audioorální metodě sestavila koncepci kurzu, která byla následně využita ve výuce; prakticky však nešlo pouze o koncepci, ale o celkovou přípravu výuky spočívající v předcházejícím proškolení vyučujících, přípravě a distribuci veškerých podkladů pro výuku i v organizaci výuky. V dalším kroku autorka vytvořila evaluační nástroje pro vyučující i studující, jejichž prostřednictvím získala data potřebná pro vyhodnocení smysluplnosti koncepce kurzu.

IV. Dotazy k obhajobě

1) Bylo by zajímavé sledovat paralelně s Vašimi experimentálními skupinami i skupinu vyučovanou tradičním způsobem se zapojením textové složky už na začátku výukového procesu. Proč jste do svého experimentu nezařadila kontrolní „tradiční“ skupinu? Dokážete na základě svých předcházejících zkušeností odhadnout, zda (příp. jak) by se lišily výsledky např. v objemu osvojeného lexika, příp. dalších parametrů, které jste v práci sledovala?

2) J. Hendrich (a shodně i některé zahraniční zdroje, např. A. Hunt a D. Beglar) uvádí, že průměrné množství lexikálních jednotek, které si studující mohou osvojit během jedné výukové jednotky, je osm až deset slov (u mladých dospělých). Jak tento údaj koresponduje s Vašimi zjištěními? Umíte si představit metodu, která by tato čísla mohla navýšit, či dokonce významně navýšit?

3) Při hodnocení efektivity výuky bylo testováno spojení mezi zvukovou stopou a ikonou, což odpovídá pasivní znalosti lexika, příp. gramatického prostředku (*vidím – nevidím, vidí – nevidí* atd.). Myslíte si, že byste získala stejné výsledky, kdybyste testovala aktivní znalost?

4) V práci popisujete, jaká podpora byla poskytována z Vaší strany vyučujícím. Dokážete si při takto náročné přípravě představit rozšíření této metody?

5) V práci uvádíte, že někteří studenti nadsazovali hodnoty své úspěšnosti při zapamatování si nových slov (str. 136). Zaznamenala jste v tomto případě (ale i obecně) spíše korelaci, nebo spíše disproporci mezi hodnocením studujících a vyučujících?

6) Studující měli také zhodnotit vliv použité metody na jejich paměť (str. 135). Je možno z týdenní zkušenosti s nabýváním jazyka odvozovat obecný vliv na paměť? Mám na mysli rozdíly ve schopnosti zapamatovat si slova, čísla, vizuální vjemy různé povahy atd. Domníváte se, že je možno uvažovat i o tom, že se lexikum k určitému tématu zapamatovává lépe než k tématu jinému?

7) Studující měli dle dotazníku posoudit výhody a nevýhody zvolené metody (str. 135). Je takové posouzení v silách studujících po cca dvou týdnech výuky a je objektivní? Podobně posouzení toho, zda získali v úvodním kurzu pevný základ pro další studium.

8) Studující zapojení do Vašeho experimentu byli na počátku seznámeni s povahou kurzu a jeho cíli, jak píšete na str. 126. Domníváte se, že by podobné „uvedení“ do výuky mohlo být prospěšné i v tradičně vedených kurzech? Jakým jazykem bylo toto seznámení realizováno? Závěrečná diskuse se studenty nebyla provedena s ohledem na jejich jazykovou diverzitu, dotazníky mohli vyplňovat v libovolném jazyce.

9) Výše jsem ocenila, že jste své pojetí audioorální metody obohatila o využití moderních technologií. Na str. 126 píšete, že studující pracovali s mobilními telefony / počítači a sluchátky, což jsou zařízení, která mají běžně u sebe. Kdyby Vaše metoda měla být realizována mimo akademické prostředí, nemohly by tyto technické nároky být do jisté míry limitující a pro některé studující znevýhodňující?

10) Prosím o vysvětlení, jak chápete rozdíl mezi slovy *hybridní* (str. 152) – *heterogenní* (domnívám se, že lingvodidaktika pracuje standardně s termíny *heterogenní* a *homogenní skupina*) a mezi slovy *pamětný* (např. *pamětné zpracování* – str. 116, *pamětné testování* – str. 131) a *paměťový* (např. *paměťová zátěž* – str. 62, *paměťové testování* – str. 100), příp. také *pamětní*.

V. Závěr

Disertační práci Mgr. Petry Jiráskové hodnotím celkově jako velmi zdařilou. Oceňuji zběhlost autorky v teoretických náležitostech tématu i v praktické realizaci výzkumu. V úvodu práce stanovila relevantní hypotézy a výzkumné otázky, s nimiž dobře korelují kvalitní závěry, ke kterým dospěla. Práce je originální a má nepřehlédnutelný potenciál pro aplikaci v praxi.

Předložená disertační práce není jen podkladem k úspěšnému ukončení doktorského studia, ale také významným příspěvkem k rozvoji oboru. Ráda ji doporučuji k obhajobě a předběžně klasifikuji hodnocením *prospěl/a*.

11. června 2024

Mgr. Darina Hradilová, Ph.D.
Katedra bohemistiky FF UP v Olomouci